

УДК 341.96:347.63

РОЗГОН О. В.,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри цивільно-правових дисциплін

Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

КОЛІЗІЙНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ВСТАНОВЛЕННЯ ПОХОДЖЕННЯ ДИТИНИ ПРИ ЗАСТОСУВАННІ СУРОГАТНОГО МАТЕРИНСТВА

Анотація. У статті розкрито сутність колізійного регулювання встановлення походження дитини при застосуванні сурогатного материнства в Україні й інших державах. Проаналізовані презумпції материнства, установлені законодавством різних держав. Автором запропоноване внесення змін до ст. 65 Закону України «Про міжнародне приватне право» для колізійного регулювання встановлення походження дитини при застосуванні сурогатного материнства.

Ключові слова: колізія, встановлення походження дитини, сурогатне материнство, дитина.

Постановка проблеми. Приватноправове регулювання сурогатного материнства – це одне зі складних питань у сучасній міжнародній юридичній практиці. *Ускладнення відносин сурогатного материнства іноземним елементом* часом виникає, коли фактичні батьки – громадяни держави, в якій сурогатне материнство заборонене, виїжджають до іншої держави, де воно легалізоване, із метою скористатися послугами сурогатної матері. Повертаючись до своєї держави, вони звертаються до суду з метою встановлення походження дитини, народженої сурогатною матір'ю, і стикаються з проблемами визнання заснованого на іноземному праві акта цивільного стану, який підтверджує, що вони є батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, або іноземного судового рішення, заснованого на такому акті. У більшості випадків це породжує зіткнення норм і *протиріччя* застосування іноземного права.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Різним аспектам сурогатного материнства приділили увагу такі вчені: Н. Аблятіпова, С. Антонов, І. Верес, Х. Вонсович, Г. Дробішевська, Н. Квит, Н. Колосовська, Ю. Коренга та ін. Питаннями колізійного регулювання сурогатного материнства цікавилися Н. Анцух (Н. Байбороша), Н. Квит, Х. Вонсович. Але в працях наведених учених або проаналізовані загальні аспекти, або відсутній аналіз колізійних питань встановлення походження дитини при застосуванні сурогатного материнства через призму українського законодавства.

Метою статті є розгляд питання встановлення походження дитини при застосуванні сурогатного материнства в межах українського законодавства.

Перспективами цього дослідження буде з'ясування колізій, які виникають при регулюванні відносин сурогатного материнства, зокрема, *установленні походження дитини, народженої в результаті його застосування*.

Виклад основного матеріалу дослідження. Підстави встановлення походження дитини при застосуванні репродуктивних технологій (зокрема сурогатного материнства) за українським законодавством визначені у ст. 123 Сімейного кодексу України (далі – СК України). Але оскільки суб'єктами правовідносин сурогатного материнства можуть бути громадяни різних держав, то такі відносини набувають транснаціонального характеру, а це може призвести до виникнення колізій.

Білоруська дослідниця Н. Анцух пропонує класифікацію видів сурогатного материнства.

I. *Генетичний зв'язок між сурогатною матір'ю й народженою нею дитиною*; сурогатне материнство (*sui generis*) припускає наявність генетичного зв'язку між сурогатною матір'ю й народженою нею дитиною; нетрадиційне (гестаційне) сурогатне материнство засноване на відсутності генетичного зв'язку між сурогатною матір'ю й народженою нею дитиною.

II. *Генетичний зв'язок між дитиною, народженою сурогатною матір'ю, та обома чи одним із фактичних батьків цієї дитини*; повне сурогатне материнство означає наявність генетичного зв'язку між обома фактичними батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, та цією дитиною; часткове (усічене) сурогатне материнство – наявність генетичного зв'язку між одним із фактичних батьків дитини, народженої сурогатною матір'ю, і цією дитиною [1].

Необхідність виявлення презумпції материнства має значення для встановлення походження дитини, яку народить сурогатна матір. Щоб вирішити питання, яка презумпція материнства спрацює, слід звернутися до законодавства держав, що дозволяють/забороняють сурогатне материнство. Отже, виокремимо презумпції материнства.

1. *Презумпція материнства сурогатної матері*. Застосовується в таких державах, як Австралія, Азербайджанська Республіка [2], Великобританія, Російська Федерація, Республіка Узбекистан, Німеччина, деякі штати США (Огайо, Вірджинія, Нью-Гемпшир [3, с. 63]), і полягає в тому, що особи, які дали свою згоду на імплантацію ембріона іншій жінці з метою його виношування, можуть бути записані батьками дитини тільки за згодою жінки, яка народила дитину, *тобто сурогатної матері*. Виникає ситуація, яка тягне за собою певні негативні наслідки; особи, які укладають із сурогатною матір'ю договір сурогатного материнства, навіть коли їхній генетичний матеріал використовувався при зачатті дитини, можуть бути не записані батьками цієї дитини, оскільки за законом сурогатна матір має

персональне право відмовитися від передання дитини й надання згоди на запис батьками замовників.

У Новому Південному Уельсі (*Австралія*), наприклад, передбачена *презумпція материнства жінки*, що народила (тобто сурогатної матері), тому біологічній матері (жінці-«замовниці») тут дійсно складно отримати юридичні права материнства [4].

Прогресивний досвід можна віднайти в *штаті Каліфорнія* (США), оскільки на його території встановлено принцип визнання юридичними батьками дитини, народженої сурогатною матір'ю, осіб, які уклали договір із сурогатною матір'ю [5, с. 9], що знайшло відображення в рішенні Верховного Суду Каліфорнії від 20 травня 1993 р. у справі «Джонсон проти Кальверта» (*Johnson v. Calvert*) [6].

За § 1591 BGB (*Bürgerliches Gesetzbuch*) Німецького цивільного уложення (далі – НЦУ) [7] матір'ю дитини є сурогатна матір, тобто жінка, яка її народила. Згідно з §1592 Німецького цивільного уложення батьком дитини вважається чоловік, який на момент народження дитини перебував у шлюбі з матір'ю (це діє в разі припинення шлюбу внаслідок смерті, якщо протягом 300 днів після його припинення народилася дитина), або той чоловік, який визнав батьківство, або батьківство якого встановлене в судовому порядку. Якщо в жінки, яка уклала новий шлюб, народилася дитина, то ця дитина є такою, що походить від нового чоловіка (ст. 1594 НЦУ).

Зауважимо, що Німеччина не визнає батьківських прав майбутньої матері, навіть якщо вона має іноземне свідоцтво про народження, яке підтверджує, що вона є матір'ю. За аналогією, чоловік майбутньої матері не може вимагати встановлення своїх батьківських прав. Унаслідок такої політики діти, які народжуються від сурогатного материнства для німецьких пар за кордоном, не можуть отримати громадянство Німеччини за народженням. На веб-сайті Міністерства закордонних справ Німеччини чітко зазначається, що її закордонні представництва не видаватимуть паспорти дітям, народженим від сурогатного материнства за кордоном. Тому відповідно до Закону про проживання в Німеччині возз'єднання родини не буде можливим, тобто не можна буде привезти до Німеччини дитину, народжену в результаті сурогатного материнства, якщо тільки вона не матиме відповідних ідентифікаційних документів [8]. Але Верховний суд ФРН (*Bundesgerichtshof*) прийняв рішення щодо визнання законності іноземного рішення про батьківство біологічних батьків у разі сурогатного материнства [9], за яким установлюється, що коли рішення іноземного суду суперечить державній політиці стосовно порушень прав, які також гарантовані Європейською конвенцією з прав людини, то це береться до уваги, а якщо іноземне судове рішення в разі народження дитини сурогатною матір'ю визнає батьківство батьків, то це не означає порушення державної політики, якщо батьки з дитиною генетично пов'язані.

Так, у штаті Огайо суд у справі «Белсіто проти Кларк» [10] змінив позицію під час встановлення походження дитини, ухваливши, що голов-

ним є генетичний зв'язок між батьками та дитиною, а не факт народження сурогатною матір'ю. На нашу думку, проблемною слід вважати ситуацію, яка виникне в разі смерті сурогатної матері, яка не встигла дати свою персональну згоду. Народжена дитина може залишитися сиротою, якщо така ситуація не була передбачена в договорі.

2. Деякі вчені підтримують *презумпцію материнства жінки, що виявила намір бути матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю*. Ця презумпція переважно має місце в разі використання донорської яйцеклітини. Так, О. Худякова зазначає, що легалізація сурогатного материнства привела до того, що біологічне споріднення й факт народження дитини жінкою не є універсальним критерієм для встановлення батьківських прав, пріоритетним є намір іншої жінки стати матір'ю дитини, закріплений у договорі про сурогатне материнство [11, с. 102]. Це так звана *змішана концепція* встановлення материнства під час реалізації сурогатного материнства згідно зі ст. 53-2 Кодексу республіки Білорусь про шлюб і сім'ю (далі – КпШС Білорусі) – презумпція материнства генетичної матері (якщо при зачатті використовується її яйцеклітина) і презумпція материнства жінки, що виявила намір бути матір'ю дитини (у разі, коли в дружини генетичного батька не утворюються яйцеклітини чи відсутній орган, призначений для виношування плоду (матка)). Н. Анцух вважає за доцільне ввести реєстрацію встановлення материнства для жінки, з якою генетичний батько *не перебуває* в зареєстрованому шлюбі (у разі, коли в неї не утворюються яйцеклітини чи відсутній орган, призначений для виношування плоду (матка)), за аналогією з реєстрацією встановлення батьківства, передбаченою ч. 5 ст. 51 КпШС Білорусі, оскільки під час укладення договору сурогатного материнства жінка, генетичний матеріал якої не використовувався при зачатті дитини, була спільно з генетичним батьком стороною договору сурогатного материнства [12].

Прикладом є судова справа *Buzzanca v. Buzzanca* [13] коли сурогатна матір подала до суду клопотання про визнання її матір'ю дитини, народженої нею. Верховний суд Каліфорнії ухвалив, що чоловік і жінка *Buzzanca* (Бузанка) – законні батьки, а дитина не була б народжена взагалі, якби вони не уклали договір сурогатного материнства із сурогатною матір'ю.

3. *Презумпція материнства генетичної матері дитини, народженої сурогатною матір'ю*, закріплена в праві таких держав, як Республіка Вірменія [14], Республіка Білорусь [15], Республіка Казахстан [16], Україна.

Норми статті 123 СК України ґрунтуються на принципі визнання, згідно з яким правового значення набуває не біологічний момент народження дитини, а соціальний – намір особи визнати дитину своєю. При цьому визнання відбувається до народження дитини – у момент надання згоди на застосування тієї чи іншої репродуктивної технології, тобто особа, яка завідомо знає, що народжена дитина не буде мати з нею генетичного зв'язку, усе ж висловлює бажання встановити батьківські правовідносини із цією дитиною. Донори, навпаки, незважаючи на набуття генетичного

зв'язку з дитиною, не мають права вимагати встановлення правового зв'язку з нею, і генетична спорідненість не визнається законом достатньою підставою для цього [17, с. 159].

На наше переконання, коли має місце колізійне регулювання правовідносин сурогатного материнства у сфері сімейного права, то це відбувається насамперед щодо встановлення походження дитини, народженої за допомогою застосування репродуктивних технологій. Народження дитини, зокрема й за допомогою застосування репродуктивних технологій, тягне за собою настання певних правових наслідків: виникнення особистих немайнових і майнових прав і обов'язків між батьками й дитиною. Зрештою, це потребує опрацювання колізійних прив'язок, які будуть застосовуватися щодо вирішення питання встановлення походження дитини, народженої сурогатною матір'ю.

На нашу думку, слід порівняти колізійні прив'язки щодо встановлення походження дитини, народженої від батьків, і встановлення походження дитини, народженої сурогатною матір'ю. Безумовно, головною колізійною прив'язкою для вирішення питання встановлення походження дитини буде *особистий закон фізичної особи* (lex personalis), який визначає правовий статус фізичної особи, тобто право держави, громадянином якої вона є. Це стосується випадків, коли фізична особа є громадянином однієї держави.

Необхідно окремо зупинитися на *особистому законі фізичної особи*, оскільки в науці розрізняють два підходи до його визначення: або за правом держави її громадянства (lex patrie, lex nationalis), або за законом місця проживання, доміцилію (lex domicilii). Що стосується місця проживання, то переважно мається на увазі *звичайне місце проживання (для біженця та особи без громадянства (у разі відсутності останнього) – це місце перебування)*.

У правовідносинах сурогатного материнства залежно від суб'єктного складу виокремлюються такі аспекти.

1. *Особистий закон дитини на момент її народження* (наприклад, ст. 65 Закону України «Про міжнародне приватне право» [18]) і *особистий закон батьків*. Ураховуючи специфіку правовідносин сурогатного материнства, що в деяких державах є можливість презумпції материнства сурогатної матері та презумпції материнства жінки, що виявила намір бути матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю, то це буде *особистим законом одного чи обох генетичних батьків, особистим законом сурогатної матері, а також жінки, що виявила намір бути матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю*. Різновиди особистого закону батьків у законодавствах деяких країн виявляються у вигляді таких прав:

– особистого закону матері; наприклад, у Франції застосовують *особистий закон матері дитини, але на момент народження дитини*. Так, згідно зі ст. 311-14 Цивільного кодексу Франції [19] походження дитини регулюється *особистим законом матері на день народження дитини*, а якщо мати невідома – особистим законом дитини;

– права громадянства особи, яка вимагатиме витребування встановлення чи оспорювання батьківства чи материнства на момент народження дитини або в момент добровільного визнання батьківства чи материнства.

У § 1 ст. 62 Закону «Про кодекс міжнародного приватного права Бельгії» 2004 р. [20] закріплено, що встановлення чи оспорювання батьківства чи материнства особи регулюється правом держави громадянства особи під час народження дитини, а якщо встановлення є результатом добровільного акту – під час здійснення такого акту. У цьому разі колізійним принципом є закон держави громадянства особи, яка висуне вимогу про витребування встановлення або оспорювання батьківства чи материнства на момент народження дитини або в момент добровільного визнання батьківства чи материнства;

2. *Право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок і/або якщо воно є більш сприятливим для дитини.* Відповідно до ст. 52 Кодексу міжнародного приватного права Тунісу 1998 р. [21] судді належить застосувати закон, найбільш сприятливий для встановлення походження дитини, обираючи із закону громадянства відповідача або закону його місця проживання, закону громадянства дитини або закону її місця проживання. Оспорювання походження підкоряється закону, на підставі якого воно встановлене.

За § 21 Федерального закону (далі – ФЗ) Австрії «Про міжнародне приватне право» 1978 р. [22] умови шлюбного походження дитини та його оспорювання визначаються згідно з тим *особистим законом, який подружжя* мало на момент народження дитини або (якщо шлюб був припинений до цього) на момент припинення шлюбу. За наявності особистих законів подружжя, які відрізняються, визначальним є той особистий закон, який *більш сприятливий для шлюбного походження дитини.*

Виходячи із цього, якщо дитина народиться в законному шлюбі, то буде прийнята до уваги колізійна прив'язка особистого закону батьків. А в разі наявності різних громадянств у батьків дитини застосовується той закон, який є найбільш сприятливим для дитини. Окремо цим ФЗ (§ 25) урегульовані питання встановлення й визнання батьківства стосовно позашлюбної дитини: походження визначається за її особистим законом на момент народження, тобто правом держави, громадянином якої вона є на момент народження.

Ст. 66 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлює, що права й обов'язки батьків і дітей визначаються особистим законом дитини або правом, яке *має тісний зв'язок із відповідними відносинами і якщо воно є більш сприятливим для дитини.*

Унаслідок того, що фізична особа може бути громадянином *двох або більше держав*, відсилання до закону громадянства не буде ефективним. Тоді для визначення компетентного законодавства держави в розумінні її особистого закону застосовується право тієї з держав, з якою особа має *найбільш тісний зв'язок* (lex causae), зокрема, має місце проживання або

займається основною діяльністю (ст. 16 Закону України «Про міжнародне приватне право»). Тож для одного чи обох генетичних батьків, сурогатної матері чи жінки, яка виявила намір бути матір'ю дитини, народженої сурогатною матір'ю, може застосовуватися зазначена прив'язка – право тієї з держав, з якою особа має *найбільш тісний зв'язок*.

У правовідносинах сурогатного материнства варто надати сурогатній матері та генетичним батькам (замовникам) право вибору з декількох колізійних прив'язок, що мають *найбільш тісний зв'язок із відповідними відносинами та є більш сприятливими для дитини*: право держави місця проживання сурогатної матері; право держави місця проживання фактичних батьків; право держави місця народження дитини; право держави місця імплантації ембріона.

3. *Право держави, громадянином якої дитина є за народженням*. Воно прийняте в законодавстві різних держав, наприклад, у ст. 152.1 СК Азербайджанської Республіки [23], ст. 276 Кодексу Республіки Казахстан «Про шлюб (подружнє життя) і сім'ю» [24], ст. 169 СК Киргизької Республіки [25], ст. 162 СК Російської Федерації [26], ст. 173 СК Республіки Таджикистан [27].

4. *Право держави місця проживання дитини*. Відповідно до ст. 50 Закону «Про міжнародне приватне право Грузії» 1998 р. [28] правовідносини, пов'язані з походженням дитини, підпорядковуються праву країни, де вона має звичайне *місце проживання*. Установлення походження дитини від одного з батьків підпорядковується праву країни, до якої належить останній.

Згідно зі ст. 68 ФЗ Швейцарії 1987 р. «Про міжнародне приватне право» [29] визначення, встановлення й оспорування походження дитини регулюються *правом держави її звичайного перебування*. Якщо жоден із батьків не має місця проживання в державі звичайного перебування дитини, що має спільне з батьками громадянство, застосовується *право держави їх громадянства*.

А от п. 62 Закону Естонії «Про міжнародне приватне право» [30] щодо встановлення й оспорування походження дитини дозволяє застосовувати не тільки *право держави місця проживання батьків або дитини*, а й законодавство держави *проживання*, але визначає умову, як і в Законі України «Про міжнародне приватне право», – *момент народження дитини*.

5. Ураховуючи специфіку правовідносин сурогатного материнства, вважаємо, що слід окремо виділити *право держави місця імплантації ембріона й право держави місця народження дитини*.

На нашу думку, доцільно враховувати ці прив'язки хоча б через те, що в державі, де дозволене сурогатне материнство й можна застосувати репродуктивні технології, є норми щодо встановлення походження дитини, народженої за допомогою сурогатного материнства. Договір сурогатного материнства може бути укладений і виконаний на території цієї держави. Найчастіше такою державою є та, громадянкою якої є сурогатна матір і де відбуватиметься процедура імплантації ембріона, виношування, народження та передання дитини.

Пропонуємо також внести зміни до ст. 65 Закону України «Про міжнародне приватне право», а саме: замінити колізійну прив'язку, закріплену в ч. 1, і визначити колізійну прив'язку для встановлення батьківства під час реалізації сурогатного материнства шляхом доповнення ч. 2 ст. 65 Закону України «Про міжнародне приватне право» таким реченням: «Установлення батьківства при реалізації сурогатного материнства проводиться за правом країни місця імплантації ембріона або правом, яке має *найбільш тісний зв'язок із відповідними відносинами, якщо воно є більш сприятливим для дитини*».

Висновки. Виходячи з аналізу, проведеного під час дослідження, ми дійшли таких висновків:

1) національне право закріплює колізійне регулювання встановлення походження дитини та застосовує право держави, громадянином якої вона є; право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок (зокрема, має місце проживання або займається основною діяльністю; за відсутності місця проживання – місце перебування). Зауважимо, що прогресуючою тенденцією є можливість застосування до цих правовідносин гнучкої колізійної прив'язки «право, яке має тісний зв'язок із відповідними відносинами та є більш сприятливим для дитини»;

2) що стосується колізійного регулювання встановлення походження дитини в інших державах, то застосовуються такі колізійні прив'язки: особистий закон дитини (зокрема на момент її народження); особистий закон батьків (особистий закон матері); право громадянства особи, яка висуне вимогу про витребування встановлення або оспорювання батьківства чи материнства на момент народження дитини або в момент добровільного визнання батьківства чи материнства; право тієї з держав, з якою особа має найбільш тісний зв'язок, і/або якщо воно є більш сприятливим для дитини; право держави, громадянином якої є дитина за народженням; право держави місця проживання дитини;

3) для регулювання питання встановлення батьківства під час реалізації сурогатного материнства в Україні слід керуватися правом країни місця імплантації ембріона чи правом, яке має найбільш тісний зв'язок із відповідними відносинами та є більш сприятливим для дитини.

Література:

1. Анцух Н. Трансграничные проблемы правового регулирования суррогатного материнства : [монография] / Н. Анцух. – Минск : Четыре четверти, 2015. – 156 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.dslib.net/f/a/p/fac310/5453e5/78b3e9/antsukh_monografiya.pdf.
2. О борьбе с торговлей людьми : Закон Азербайджанской Республики от 28.06.2005 г. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.mia.gov.az/?/ru/content/336>.
3. Дронова Ю. Что нужно знать о суррогатном материнстве / Ю. Дронова. – М. : Городец, 2007. – 112 с.

4. Оніщенко О. Сурогатне материнство в Україні та за кордоном: порівняльно-правовий аспект / О. Оніщенко, П. Козіна // Юридичний вісник. – 2015. – № 3(36). – С. 102–108.
5. Айвар Л. Правовые проблемы суррогатного материнства: законодательные предложения / Л. Айвар // Представ. власть – XXI век: законодательство, коммент., проблемы. – 2008. – № 5/6. – С. 8–14.
6. Johnson v. Calvert. Cal., 1993, № S023721 (Westlaw) // University of Miami [Електронний ресурс]. – Режим доступу : faculty.law.miami.edu/zfenton/documents/Johnsonv.Calvert.pdf.
7. Гражданское уложение Германии. – К. 1. – 2-е изд., допол. – Hamburg: Jurist Verlag GmbH, 2006. – 728 с. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pnu.edu.ru/ru/faculties/full_time/uf/iogip/study/studentsbooks/histsources2/igpzio63.
8. Федеральне Міністерство закордонних справ Німеччини [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.auswaertiges-amt.de/EN/Infoservice/FAQ/GermanFamilyLaw/Leihmutterschaft.html?nn=479790>.
9. Anerkennungsfähigkeit einer ausländischen Entscheidung über die rechtliche Elternschaft des biologischen Vaters und seines eingetragenen Lebenspartners im Fall der Leihmutterschaft. // § 1591 BGB, § 108 Abs 1 FamFG, § 109 Abs 1 Nr 4 FamFG, Art 1 Abs 1 GG, Art 2 Abs 1 GG [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.rechtsprechung-im-internet.de/jportal/portal/t/19ke/page/bsjrsprod.psml?pid=Dokumentanzeige&showdoccase=1&js_peid=Trefferliste&documentnumber=1&numberofresults=10908&fromdoctodoc=yes&doc.id=KORE311822014&doc.part=L&doc.price=0.0&doc.hl=1#focuspoint.
10. Belsito v. Clark, 644 N.E. 2d 760 (Ohio Com. Pl. 1994) // TASC: The Amer. Surrogacy Center [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.surrogacy.com/Articles/news_view.asp?ID=93.
11. Худякова О. Установление происхождения детей в однополых союзах по законодательству США / О. Худякова // Государство и право. – 2009. – № 6. – С. 97–102.
12. Байбороша Н. Презумпция материнства женщины, изъявившей намерение быть матерью ребенка, рожденного суррогатной матерью / Н. Байбороша // Сборник работ 67-й научной конференции студентов и аспирантов Белорусского государственного университета 17–20 мая 2010 г. : В 3 ч. – Ч. 3. – Минск, 2011. – С. 216–218 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://elib.bsu.by/bitstream/123456789/95555/1/216-218_3_67.pdf.
13. Case Buzzanca v. Buzzanca (In re Marriage of Buzzanca), 61 Cal.App.4th 1410, 72 Cal. Rptr. 2d 280 (Ct. App. 1998) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://scholarship.law.upenn.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=9495&context=penn_law_review.
14. Закон Республики Армения «О репродуктивном здоровье и репродуктивных правах человека» (в ред. от 20.11.2014 г.) / Национальное Собрание Республики Армения [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.parliament.am/legislation.php?sel=show&ID=1339&lang=rus>.
15. Кодекс Республики Беларусь «О браке и семье» (по состоянию на 1 марта 2008 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://kodeksy-by.com/kodeks_rb_o_brake_i_semje.htm.
16. Кодекс Республики Казахстан «О здоровье народа и системе здравоохранения» от 18.09.2009 г. № 193-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу :

- https://tengrinews.kz/zakon/parlament_respubliki_kazahstan/konstitutsionnyiy_stroy_i_osnovyi_gosudarstvennogo_upravleniya/id-K090000193_/#z1963.
17. Дутко А. Визначення походження дитини, народженої в результаті застосування допоміжних репродуктивних технологій / А. Дутко // Сучасні тенденції розбудови правової держави в Україні та світі: зб. наук. ст. за матеріалами II Міжнар. наук.-практ. конф., 10 квіт. 2014 р. – Житомир : ЖНАЕУ, 2014. – С. 158–160.
  18. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV // Урядовий кур'єр. – 2005. – № 163.
  19. Гражданский кодекс Французской Республики от 21.03.1804 г. (с изм. и доп. по состоянию на 01.09.2011 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/041401>.
  20. Закон Бельгии «О Кодексе международного частного права» от 16.07.2004 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/041801>.
  21. Кодекс международного частного права Туниса [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/080401>.
  22. Федеральный Закон Австрии «О международном частном праве» // Международное частное право: Иностранное законодательство / Предисл. А. Маковского; сост. и научн. ред. А. Жильцов, А. Муранов. – М. : «Статут», 2000. – С. 156–180 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/040101>.
  23. Семейный кодекс Азербайджанской Республики от 28.12.1999 г. № 781-ИГ [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://chisinau.mfa.gov.az/ru/content/123>.
  24. Кодекс Республики Казахстан «О браке (супружестве) и семье» от 26.12.2011 г. № 518-IV (с изменениями и дополнениями по состоянию на 11.07.2017 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : https://online.zakon.kz/Document/?doc_id=31102748#pos=1;-217.
  25. Семейный кодекс Кыргызской республики (с изменениями и дополнениями по состоянию на 08.06.2017 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://online.adviser.kg/Document/?doc_id=30286698.
  26. Семейный кодекс Российской Федерации от 29.12.1995 г. № 223-ФЗ (ред. от 01.05.2017 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.consultant.ru/document/cons_doc_LAW_8982.
  27. Семейный кодекс Республики Таджикистан (с изменениями и дополнениями по состоянию на 24.02.2017 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://online.zakon.kz/Document/?doc_id=30445181.
  28. Закон Грузии «О международном частном праве» от 29.04.1998 г. [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/050301>.
  29. Федеральный закон «О международном частном праве» 1987 г. // Международное частное право: Иностранное законодательство / Предисл. А. Маковского; сост. и научн. ред. А. Жильцов, А. Муранов. – М. : «Статут», 2000. – С. 628–673 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://pravo.hse.ru/intprilaw/doc/042901>.
  30. Закон ЭР «О международном частном праве» от 27.03.2002 г. (ред. от 22.04.2004 г.) [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://estonia.news-city.info/docs/systemsw/dok_iegemb.htm.

Розгон О. В. Коллизионное регулирование установления происхождения ребенка при применении суррогатного материнства

В статье раскрыта сущность коллизионного регулирования установления происхождения ребенка при применении суррогатного материнства в Украине и других государствах. Проанализированы презумпции материнства, установленные законодательством различных государств. Автором предложено внесение изменений в ст. 65 Закона Украины «О международном частном праве» для коллизионного регулирования установления происхождения ребенка при применении суррогатного материнства.

Ключевые слова: коллизия, установление происхождения ребенка, суррогатное материнство, ребенок.

Rozghon O. Conflict regulation of determining the origin of a child when applying surrogate motherhood

The article reveals the essence of the collisional regulation of the establishment of the child's origin in the application of surrogate motherhood in Ukraine and other states. The maternal presumptions, which are established by the laws of different states, are investigated. The author notes that the progressive tendency is the possibility of applying to these legal relationships a flexible collision "a right that has a close connection with the relevant relations and is more favorable to the child".

Collision regulation of the establishment of the child's origin in foreign countries is analyzed, where the following collision bindings are applied: the personal law of the child (including at the time of his birth); Personal law of parents (mother's personal law); The right of citizenship of a person who will demand a claim to establish or challenge paternity or maternity, at the time of the birth of the child or at the time of voluntary recognition of parental or maternity; The right of one of the States with which the person has the closest connection and / or if it is more favorable to the child; The right of the state, the citizen of which is a child by birth; Right of the state of residence of the child.

The article states that in order to regulate the issue of the establishment of paternity in the implementation of surrogate motherhood in Ukraine, one should be guided by the right of the country where the embryo is implanted or the right that has the closest connection with the relevant relationship and is more favorable to the child. The author proposes the introduction of amendments to Art. 65 Law of Ukraine "On Private International Law" for the conflict of laws regulating the establishment of the child's origin in the application of surrogate motherhood.

Key words: collision, determining the origin of the child, surrogate motherhood, child.